

ישראל אלדד

אם לא ימצא שוב פלאוויוס אך גם
 – ולהבדיל – ר' יוחנן בן-זכאי,
 ירושלים היא זו שתציל את הארץ.
 כולה ואת הציונות כתנועת-גאולה.
 ירושלים המלכדת יהדות וישראליות,
 את הטוב שבשתיהן,
 היא הערובה לקיום ולגאולה.

האמת הגיאולוגית של ירושלים

את הספר "ירושלים אתגר: בין הסבך והמזבח", שכתבתי יחד עם בני אריה, – סא"ל בחיל הרפואה – פתחנו במוטו מתוך דברים על ירושלים שכתב גיאולוג. מראשי הגיאולוגים בארץ, פרופ' י"ל פיקארד ב"ספר ירושלים", (ירושלים: מוסד ביאליק, תשט"ז): "הנוף הירושלמי" נמצא בשדה המלחמה של גורמים גיאולוגיים וגיאוגרפיים, שדה מלחמה בין המדבר והים התיכון. מצב זה הטביע את חותמו על תולדות העיר ואף על נפש תושביה".

אין לי מושג בגיאולוגיה, אך נזדמן לי פעם להקשיב – אי-שם בנגב – להרצאת גיאולוג, צעיר דווקא, על התהוותן של השכבות הגיאולוגיות שלנגד עינינו, והוא תאר זאת ודיבר על כך בלהט ובדרמטיות לא פחותה מאלו המוציאים את ביטויים אצל נואמים ומרצים ממדעי הרוח, היסטוריה ושירה, בדברים על תולדות עמנו או ארצנו או תולדות מלחמת עמנו על ארצנו. כל מה שנראה על פני השטח בצבע, בקשיות או ברוך, בקווי אורך ורוחב ובאנך, ובצורות מצורות שונות ומשונות, לפעמים נעימות לעין, לפעמים מפלצתיים, נתברר בהרצאת אותו גיאולוג, הומחש לי כפרי מלחמות ארוכות וקשות ומרות, כמעט... זבות "דם" עדיין חי ותוסס. וכך היא ירושלים זאת וכך העם הירושלמי הזה, העם היהודי או עדיין ישראלי, ושמה – כבר ישראלי, או העם הישראלי שהוא עדיין יהודי, או שוב ישוב להיות יהודי, מכוח השכבות העמוקות ההן, אשר לחצים וכוחות ותנודות פתע או תזוזות איטיות – (רבבות שנים? אלפיים שנה? ארבעים שנה?) קבעו להן צורות, ביטאו להן ביטוי.

כי אנחנו המעט מכל העמים ועמים עצומים לא הטביעו חותם על ההיסטוריה האנושית, כאשר הטבענו אנחנו, כקולקטיב או כיהודים, שליחים מדעת או שלא מדעת (שליחים שלא מדעת מסוג השפינוזים, הפריודים ואפילו המרכסים). כי הנה ירושלים, מה גבוהה סך-הכל? פחות משמונה מאות מטרים, "קצת" נמוכה ממונט אברסט, ובכל זאת נישאת מגבעות, גבוהה מהרים למרחקי החלל והזמן. באין דומה לה בכך. עיר השלום – שאין עוד עיר בעולם שכה הרבו להילחם עליה, עיר האלקים ומושפלת עידינים ארוכים כל כך עד שאול תחתיות. עיר בצלם אלקים ועיר בצלם חורבנות.

עיר יפהפיה לכל הדעות אך בואו וראו מה נוראים שמות שכוונתיה, שמות קדומים: עמק רפאים בה, נחל קדרון בה, גיא בן-היננום בה. אבל... אבל, שהוא הקובע באופייה וגורלה של העיר כמו בגורלו ואופיו של העם. אכן: רפאים וקדרון וגיהיננום, אבל **הר הבית** עולה מהעמק, מהנחל, מהגיא; או גם להיפך – מותנה בכך, אם מאמין או כופר, אם מאוהב או מאוכזב הצופה בה – אם הר הבית בה – לקדושה ותפארת המקדשים הקדומים, אם ליופי שליט בכיפת זהב למולנו היום. אמנם ואמנם הר הבית ביופיו – **אבל**: אבל סביב רפאים וקדרון וגיהיננום.

בהישג היד: הרה"בית מזה וגיא בן-היננום מזה, הר גריזים מזה, הר עיבל מזה (יודע מישהו הסבר וטעם: למה הר הקללה גבוה מהר הברכה? שבעים מטר בלבד, אך גבוה ממנו לכל הרוחות, הרוחות שממערב ומזרח ומצפון ודרום), ועמוק מזה: יום העצמאות, יום ממלכתיות לשיבת ציון המפתיעה עמים והיסטוריונים וראשי דתות, התרחשות פלאית חסרת תקדים, עולה ישירות מהגיהנום המחריד ביותר בתולדות אנוש, אף בתולדותינו רבות החורבנות והשוואות. "יום המוות" רובץ כבד ממעמקים – הים הנמוך ביותר על פני כדור הארץ – וירושלים והריה חוצים בינו ובין ים-התיכון, ומורדות יהודה ושרון פורח והרצועה כל כך צרה, הם גשר צר מאוד באמת בין חיים ומוות, בין המלח והמלכות, לעם הנמלך בדעתו או נמלח באי-דיפתו, כל תולדותיו "שדה מלחמה"... כדבר הגיאולוג, לגורל ולאופי.

אף על "נפש תושביה" דובר הגיאולוג, ואין תושביה אלא העם היהודי שהרי שום עם אחר לא נוצר פה, לא יצר פה. בואו וראו או צאו וראו: מה יצירה נוצרה בעיר הזאת. טרם בואנו אליה או לאחר גלותנו ממנה ותושביה – לא רק כשהם יושבים עליה, גם כשהם גולים ממנה, אך נושאים אותה בתודעתם, בשכבות נפשם, השסועה לפעמים, המבולקת במעמקים. שהרי זה העם, הוא יהודה והוא ישראל, והוא היוצא ממצרים והוא המבקש לשוב אליה, הוא עמק רפאים, עמק הבכא של הבוכים עם מרגלים, והוא המכה עמלק ונכנע, והוא קדרון הסוגד לעגל ומקריב למולך בבן-היננום, והוא תובע מנביא מלך ומלכות וכובש ובונה מקדשים ונושא אמונה ואור, והוא המקוקן על נהרות בבל בכיסופים ציונה, והוא **שאיננו** עולה בהמוניו כשניתנה לו רשות לעלות ולבנות. והרי זו סיבת סיומו של

התנ"ך, הוא ספר הספרים המחוקק גורל ואופי, במלה: **ויעל**, כי אנש כנסת הגדולה, שערכו את הספר, עמדו בפני אותה בעיה שבה אנו עומדין היום – **אין עלייה** ויש ירידה ויש נשירה ויש סינבלטים. שכבו גיאולוגיות עמוקות פורצות ועולות מפרק לפרק בעקבות רעשים שוניכ שדה מלחמה בין ים ומדבר. לא במרחקי דורות או בהבדלי עדות. **באוח** דור עצמו ובעדות, בשבטים כולם: אמת לאמיתה: שבט לוי מכה סוגדיו לעגל, אך אמת לאמיתה: את העגל עשה אהרן וגם קורח ועדתו מבני לו מאותו בשר ודם, מאותה נפש יהודית יצאו ציונים ויצאו בונדיסטי וקומוניסטים, יצאו לוחמי גיטאות והלכו כצאן לטבח ואף לקאפו. יצא לוחמי מחתרות ויצאו גיבורי סיוון, יצאו ויוצאים מאותו ישיבו ולווייניות או חצרות רביים חסידיים, יצאו רבני קוק ויצאו שכ"י וסאטמרים אנטי-ציוניים, יצאו ויוצאים נוחלי יהודה ושומרון ורצועת עז ויצאו ויוצאים **שרידי** מרגלים, מרפי לבות העם לנסיגות. למחרת הדיברו – העגל. למחרת דוד ושלמה – ירבעם ורחבעם לקרעים, למחרת שמע חשמונאי וינאי – הורקנוס ואריסטובולוס, המזמינים בריבם את פומפיו לראשית כיבוש רומאי. נכון, למחרת אושוויץ – הכרזת עצמאות ישראל סף לבית השלישי, למחרת הכרזת העצמאות – טיבוע אלטלנה, רצ אחים ניצולים ומצילים, ולמחרת שיחרור ירושלים ירידה מהר הב (בשיתוף הרבנות הראשית) בצו משה דיין ומסירתו לוואקף, ולמחו הנצחון – למרות הכל – במלחמת גבורה מאין כמוה, של יום הכיפור